

DARIUSZ KWIATKOWSKI

Symbolika i teologia liturgicznych obrzędów konsekracji dziewic

W 2001 r. ukazała się w języku polskim ta część *Pontyfikału Rzymskiego*, która zawiera *Obrzędy konsekracji dziewic*¹. Typiczne wydanie tych obrzędów w języku łacińskim ujrzało światło dzienne już w roku 1970. Polska edycja odnowionej po Soborze Watykańskim II księgi liturgicznej zawiera odpowiednie dekrety Prymasa Polski i Kongregacji Kultu Bożego, zatwierdzające wydanie księgi, wprowadzenie ogólne, obrzędy konsekracji dziewic, obrzędy konsekracji dziewic połączone z profesją mniszek, teksty do wyboru przy konsekracji dziewic: czytania biblijne i śpiewy, drugi sposób wezwania dziewic, antyfony w czasie wręczenia znaków konsekracji, drugi sposób wręczenia znaków konsekracji, drugą formułę końcowego błogosławieństwa oraz dodatek, w którym umieszczono wzór formuły profesji.

Zwyczaj konsekrowania dziewic wywodzi się z tradycji pierwotnego Kościoła i należy do najcenniejszych skarbów liturgii rzymskiej – stwierdza na samym początku dekret Świętej Kongregacji Kultu Bożego². Dziewictwo poświęcone Bogu, jako wzniosły dar, zostawił Chrystus swojej Oblubienicy – Kościołowi w dziedzictwie. Dziewice poświęcone Bogu od początku istnienia Kościoła stanowiły jego ozdobę. Doceniając wartość dziewictwa poświęconego Bogu, Kościół bardzo wcześnie stworzył liturgiczne obrzędy przyjęcia w stan, określane jako dziewictwo konsekrowane. Na przestrzeni wieków modlitwa konsekra-

Dariusz K W I A T K O W S K I, ks. dr hab., prof. UAM, Zakład Liturgiki i Homiletyki, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, e-mail: kwiatkowski@post.pl

¹ *Pontyfikał rzymski* odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Pawła VI, poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II: *Obrzędy konsekracji dziewic*. wydanie wzorcowe. Katowice 2001 [dalej: OKD].

² Święta Kongregacja Kultu Bożego: *Dekret*. W: OKD s. 7.

cyjna została ubogacona innymi obrzędami liturgicznymi i tak powstały *Obrzędy konsekracji dziewic*, które stały się częścią *Pontyfikału rzymskiego*³.

Odnowione przez reformę liturgiczną Soboru Watykańskiego nowe *Ordo consecrationis virginum*, zostało opracowane przez międzynarodowy zespół wybitnych specjalistów świeckich i zakonnych w oparciu o wcześniejszy rytuał papieża Klemensa VII z przełomu XVI i XVII w. Odnowy dokonano z uwzględnieniem zaleceń konstytucji o liturgii *Sacrosanctum concilium* i innych dokumentów soborowych i posoborowych⁴. Należy zauważyć, że w polskojęzycznej literaturze teologicznej jest bardzo mało pozycji na temat konsekracji dziewic. Najbardziej obszernym i kompletnym dziełem jest rozprawa habilitacyjna ks. prof. Krzysztofa Koneckiego zatytułowana: *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*.

Nowa księga liturgiczna ma dwa obrzędy konsekracji dziewic. Pierwszy dotyczy konsekracji dziewic żyjących w świecie, a drugi konsekracji mniszek. Ten drugi obrzęd łączy profesję zakonną z konsekracją dziewic. Celem artykułu jest ukazanie teologicznego i symbolicznego znaczenia poszczególnych obrzędów, składających się na konsekrację dziewic. Przedstawione zostaną także dodatkowe elementy, które są charakterystyczne dla profesji mniszek.

I. Przygotowanie i obrzędy wstępne

Wprowadzenie teologiczno-pastoralne zachęca, aby konsekracja dziewic odbywała się w oktawie Wielkanocy lub w uroczystości związanej z tajemnicą Wcielenia, ze wspomnieniami Maryi Panny lub świętych dziewic. Dobrym dniem jest również niedziela⁵. Wyznaczenie czasu dokonania konsekracji dziewic nawiązuje do starożytnej tradycji i jednocześnie wskazuje kryterium teologiczne. Konsekracja dziewicy jest jej zaślubinami z Chrystusem i stąd pierwszeństwo ma okres paschalny i uroczystości o charakterze chrystologicznym. Pascha Chrystusa jest znakiem Nowego Przymierza, czyli definitywnego i całkowitego zaślubienia Chrystusa z Kościołem. Natomiast tajemnica Wcielenia wskazuje na początek Jego zaślubin z Kościołem. W dniu konsekracji dziewice zostają wyniesione do godności oblubienic Chrystusa. Dzięki temu wspólnota kościelna otrzymuje czytelny znak ostatecznych zaślubin z Chrystusem⁶. Możliwość sprawowania obrzędu w święta Maryjne lub świętych dziewic ma również swoje

³ Por. Tamże.

⁴ Por. K. K o n e c k i: *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*. Włocławek 1997 s. 29–30.

⁵ OKD nr 1, s. 13.

⁶ Por. *Homilia w obrzędzie konsekracji dziewic*. W: OKD nr 16 s. 19; T. C o l o m b o t t i: *I riti della consacrazione delle vergini e della professione religiosa*. W: *Matrimonio e verginità. L'amore cristiano e le sue forme celebrative*. AAVV. Milano 1976 s. 69–70.

uzasadnienie teologiczne. Maryja jest najdoskonalszym wzorem zaślubin z Chrystusem. Natomiast święte dziewice doświadczyły w sposób egzystencjalny zarówno cielesnie jak i duchowo rzeczywistości zaślubin Chrystusa i Kościoła⁷.

Szafarzem obrzędu winien być biskup diecezjalny i stąd zaleca się, aby konsekracja odbywała się w kościele katedralnym. Wynika to z faktu, że dziewice konsekrowane żyjące w świecie najczęściej służą dziełom diecezjalnym i to biskup dopuszcza i włącza je do tego stanu. Stąd w oznaczonym dniu, poprzedzającym konsekrację biskup powinien poznać kandydatki i odbyć z nimi rozmowę⁸. Za katedrą jako miejscem konsekracji dziewic przemawiają racje teologiczne. Jest to najważniejsze miejsce kultu w całej diecezji. Katedra jako miejsce kultu jest świątynią będącą znakiem misterium Kościoła, który Chrystus uświęcił swoją Krwią, aby był Jego Oblubienicą, pełną chwały Dziewicą jaśniejącą czystością wiary⁹. W katedrze objawia się także Kościół lokalny, gdy liturgii przewodniczy biskup. Wierni uczestniczący w obrzędzie konsekracji dziewic stają się znakiem Kościoła, który jest Oblubienicą poświęconą Bogu¹⁰. Należy także podkreślić, że w konsekracji dziewic dokonują się mistyczne zaślubiny z Chrystusem i z Kościołem. Dzięki darowi Ducha Świętego dziewica konsekrowana jest wyniesiona do godności oblubienicy Chrystusa i zostaje połączona z Nim nierozzerwalnym węzłem. Poprzez akt liturgiczny rodzi się ścisły i duchowy związek dziewicy z biskupem, a przez to z konkretną diecezją, dla której będzie odtąd służyć¹¹.

Natomiast konsekracja mniszek zasadniczo powinna odbywać się w klasztorze. Jednak zachęca się, aby i w tej uroczystości uczestniczyli wierni świeccy i dlatego wprowadzenie teologiczno-pastoralne wyraźnie mówi, że należy uprzedzić wiernych o dniu i godzinie konsekracji, aby mogli się licznie zgromadzić. Liturgia konsekracji mniszek winna mieć uroczysty charakter, bo domaga się tego natura obrzędu, ale trzeba unikać wystawności niezgodnej z ubóstwem zakonnym¹².

Obrzędy konsekracji dziewic dokonują się podczas Mszy Świętej i jeśli przepisy pozwalają można użyć formularza Mszy obrzędowej „Na konsekrację dziewic”. Sam obrzęd powinien być celebrowany przy katedrze biskupa lub przed ołtarzem, aby wierni dobrze widzieli wszystkie czynności liturgiczne¹³.

⁷ Por. K. K o n e c k i: *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*. dz. cyt. s. 178.

⁸ Zob. OKD nr 2-3 s. 13.

⁹ Zob. *Modlitwa poświęcenia Kościoła*. W: *Pontyfikal rzymski. Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza*. wydanie wzorcowe. Katowice 2001 nr 62 s. 55–56.

¹⁰ Por. G. T o s e t t i: *Vergini consacrate nel mondo. Un ritorno alle origini*. Bologna 1990 s. 58.

¹¹ Por. T. C o l o m b o t t i: *Consacrazione delle vergine e professione religiosa. Due libri liturgici della Chiesa italiana*. „Rivista Liturgica” T. 69: 1982 s. 451.

¹² OKD 4145, s. 43–44.

¹³ Tamże, nr 5-6 s. 13.

Msza Święta, podczas której odbywa się konsekracja dziewic, rozpoczyna się od uroczystej procesji wejścia, w której biorą udział również dziewice mające przyjąć konsekrację. W czasie procesji wykonuje się mszalny śpiew na wejście. Rubryki, nawiązując do starożytnego zwyczaju, dopuszczają, aby w procesji do ołtarza kandydatkom do konsekracji towarzyszyły dwie dziewice już konsekrowane lub dwie kobiety wybrane spośród świeckich. Mogą one towarzyszyć wszystkim dziewicom. Po dojściu do prezbiterium dziewice oddają należyty ukłon ołtarzowi i udają się na wyznaczone dla nich miejsca. Obrzędy wstępne mszy świętej odbywają się według zwykłego porządku¹⁴.

Forma uczestnictwa dziewic w procesji wejścia jest nowa, gdyż wcześniej kandydatki wchodziły po *graduale*. Mamy tutaj pewną analogię do obrzędu sakramentu święceń, gdzie również kandydaci uczestniczą w procesji wejścia. Ich udział w procesji wejścia podkreśla uroczystą rangę liturgii konsekracji dziewic¹⁵. Natomiast obecność dziewic już konsekrowanych lub innych kobiet świeckich w drodze do ołtarza ma starożytne pochodzenie. Według dawnej tradycji kobieta składająca śluby nie powinna do ołtarza swoich ślubów przystępować sama¹⁶.

II. Liturgia słowa Bożego

Soborowa Konstytucja o liturgii, wskazując na różne formy obecności Chrystusa w celebracjach liturgicznych, mówi także Jego obecności w słowie Bożym: *albowiem gdy w Kościele czyta się Pismo święte, wówczas On sam mówi*¹⁷. Natomiast Ojciec Święty Benedykt XVI mówi sakramentalności słowa Bożego głoszonego podczas liturgii¹⁸. Oznacza to, że głoszone w czasie zgromadzenia liturgicznego słowo Boże nabiera szczególnego znaczenia, ponieważ staje się żywe i skuteczne. Ponieważ sam Chrystus kieruje do nas swoje słowo, możemy mówić, że w czasie liturgii dokonuje się aktualizacja, uobecnienie tegoż słowa, czyli, że to słowo posiada moc zbawczą. Słowo Boże w liturgii jest anamnezą, podczas której wierni sięgają do skarbcza pamięci, czyli do Pisma Świętego. W ten sposób mogą usłyszeć głos mówiącego Boga, który staje się aktualny w konkretnej rzeczywistości. To swego rodzaju anamneza przerywająca bieg czasu, która wprowadza człowieka i jego życie w inny wymiar czasu. Tym innym i nowym

¹⁴ Tamże, nr 9–10 s. 14.

¹⁵ Por. I.M. Calabuig, R. Barbieri: *Struttura e fonti dell' „Ordo consecrationis virginum”*. W: *Liturgia opera divina e umana*. AAVV. Roma 1982 s. 480–481.

¹⁶ Por. K. Konecki: *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II.*, dz. cyt. s. 211.

¹⁷ KL 7.

¹⁸ Por. Benedykt XVI: *Adhortacja apostolska Verbum Domini*. Tłum. pl. Kraków 2010 nr 56.

wymiarem czasu jest wieczność. Oznacza to, że wierni słuchający słowa Bożego podczas liturgii wchodzą w *kaïoros*, czyli w boski czas zbawienia¹⁹.

Doceniając znaczenie i wartość słowa Bożego w liturgii, staje się czymś oczywistym, że nie mogło go zabraknąć w obrzędach konsekracji dziewic. Obecność słowa Bożego jest uzasadniona i umocniona faktem, że konsekracja dokonuje się podczas mszy świętej. Rubryki mówią, że w liturgii słowa wszystko odbywa się w zwykły sposób. Przewiduje się jednak możliwości dokonania wyboru. Czytania mszalne można wziąć z liturgii danego dnia lub, jeśli przepisy na to pozwalają, z lekcjonarza umieszczonego w księdze liturgicznej zawierającej obrzędy konsekracji dziewic. Nie można używać tych czytań w przypadku, gdyby konsekracja odbywała się w Triduum Paschalne, w uroczystość Narodzenia Pańskiego, Objawienia Pańskiego, Wniebowstąpienia, Zesłania Ducha Świętego, Najświętszego Ciała i krwi Chrystusa oraz w inne uroczystości nakazane²⁰.

W pozostałe dni w ciągu roku, kiedy dozwolone jest użycie formularza mszalnego „Na konsekrację dziewic” można wybrać czytania znajdujące się w Pontyfikale. Lekcjonarz zawiera bardzo bogaty zestaw czytań własnych przeznaczonych na uroczystość konsekracji dziewic. Jako pierwsze można wybrać jedno z dziesięciu czytań ze Starego Testamentu: Rdz 12, 1–4a (Powołanie Abrahama), 1 Sm 3, 1–10 (Powołanie Samuela), 1 Krl 19, 4–9a.11–15a (Wędrówka Eliasza do góry Horeb i spotkanie z Bogiem), 1 Krl 19, 16b.19–21 (Powołanie Elizeusza), Pnp 2, 8–14 (Powstań, przyjaciółko moja i pójdź), Pnp 8, 6–7 (Miłość jest potężna jak śmierć), Iz 61, 9–11 (Radość ze zbawienia i wyzwolenia), Oz 2, 16.21–22 (Poślubię cię sobie na wieki)²¹. Warto zauważyć, że część jednej z perykop z Pieśni nad pieśniami znajduje się także w lekcjonarzu zawierającym obrzędy sakramentu małżeństwa²². W Okresie Wielkanocnym można wziąć czytania z Nowego Testamentu: Dz 2, 42–47 (Życie wspólne pierwszych chrześcijan), Dz 4, 32–35 (Jeden duch i jedno serce wspólnoty chrześcijańskiej), Ap 3, 14b.20–22 (Uczta życia wiecznego), Ap 21, 12–14.16–17.20 (Oczekiwanie na powtórne przyjście Chrystusa w chwale)²³. Odpowiedzią zgromadzonego ludu na Słowo Boże usłyszane w pierwszym czytaniu jest psalm responsoryjny. W rytuale znajduje się propozycja dziewięciu psalmów responsoryjnych: 90, 63, 24, 40, 45, 84, 100, 27, 34, 33, 84 i 45. Dwukrotnie umieszczono Ps 45²⁴.

Ponieważ liturgia obrzędu konsekracji dziewic pozwala użyć trzech czytań biblijnych, w lekcjonarzu znajdujemy 12 propozycji drugiego czytania: Rz 6, 3–

¹⁹ Por. A.M. Triacca: *Bibbia e liturgia*. W: *Nuovo Dizionario di Liturgia*. Red. D. Sartore, A.M. Triacca. Cinisello Balsamo. Milano 1988 s. 185.

²⁰ OKD nr 9 s.12.

²¹ Tamże, nr 81–88 s. 61–66.

²² *Obrzędy sakramentu małżeństwa*. Katowice 2005 s. 77–78.

²³ OKD nr 89–92.

²⁴ Tamże, nr 93–104 s. 70–81.

11 (Nowe życie w Chrystusie), Rz 12, 1–13 (Oddajcie ciała swoje na ofiarę żywą, świętą, miłą Bogu), 1 Kor 1, 22–31 (Głosimy Chrystusa ukrzyżowanego), 1 Kor 7, 25–35 (Dziewica troszczy się o sprawy Pana), Ef 1, 3–14 (Bóg wybrał nas w Chrystusie, abyśmy byli święci), Flp 2, 1–4 (Jednomyślność w służbie Bożej), Flp 3, 8–14 (Wyzułem się ze wszystkiego, aby pozyskać Chrystusa), Kol 3, 1–4 (Dążcie tam, gdzie jest Chrystus), Kol 3, 12–17 (Miłość jest więzią doskonałości), 1 Tes 4, 1–3a.7–12 (Wola Bożą jest wasze uświęcenie), 1 P 1, 3–9 (Miłość Jezusa Chrystusa), 1 J 4, 7–16 (Jeżeli miłujemy się wzajemnie, Bóg trwa w nas)²⁵.

Jako perykopy ewangelijne proponuje się 16 fragmentów: Mt 5, 1–12a (Osiem błogosławieństw), Mt 11, 25–30 (Tajemnice Królestwa objawione prostaczkom), Mt 16, 24–27 (Kto straci życie z mego powodu, znajdzie je), Mt 19, 3–12 (Bezzenni dla królestwa niebieskiego), Mt 19, 16–26 (Jeżeli chcesz doskonały, sprzedaj, co posiadasz, i chodź za mną), Mt 25, 1–13 (Przypowieść o 10 pannach), Mk 3, 31–35 (Prawdziwa rodzina Jezusa), Mk 10, 24b–30 (Porzuć wszystko dla Chrystusa), Łk 9, 57–62 (Kto się wstecz ogląda, nie nadaje się do królestwa Bożego), Łk 10, 38–42 (Marta i Maria przyjmują Chrystusa), Łk 11, 27–28 (Błogosławieni, którzy słuchają słowa Bożego), J 12, 24–26 (Ziarno, które obumrze, przynosi owoc), J 15, 1–8 (Kto trwa W Chrystusie, przynosi obfity owoc), J 15, 9–17 (Prawa przyjaźni z Chrystusem), J 17, 20–26 (Chcę, aby ci, których mi dałeś, byli ze Mną)²⁶.

Podsumowując, można stwierdzić, że czytania biblijne wyjaśniają znaczenie i wartość dziewictwa oraz jego rolę w Kościele. Jest ono ukazane jako powołanie i dar pochodzący od Boga. Jego celem jest świętość osobista oraz świadectwo o królestwie Bożym, które przeznaczone jest dla słuchających słowa Bożego i wypełniających je w codziennym życiu, oraz dla czystych, pokornych sercem. Dziewictwo objawia i staje się znakiem miłości Chrystusa do Kościoła.

III. Wezwanie dziewic

Zgodnie z praktyką posoborowych ksiąg liturgicznych sprawowanie sakramentów i sakramentaliów następuje zaraz po proklamacji Ewangelii. Podobnie jest w przypadku konsekracji dziewic. Obrzędy konsekracji rozpoczynają się od wezwania kandydatek. Rubryki zaznaczają, że w przypadku, gdy konsekracja odbywa się przed ołtarzem, przejściu biskupa do przygotowanego krzesła towarzyszy śpiew antyfony: „Roztropne dziewice, przygotujcie swoje lampy. Oblubieniec wasz nadchodzi, wyjdźcie mu na spotkanie”. W tym czasie dziewice mające przyjąć konsekrację zapalają świece, i prowadzone przez asystujące im konsekrowane dziewice lub kobiety świeckie, podchodzą do prezbiterium i stają

²⁵ Tamże, nr 105–116 s. 82–92.

²⁶ Tamże, n. 126–140 s. 107–96.

przed wejściem do niego²⁷. W przypadku konsekracji dziewic połączonej z profesją mniszek do ołtarza prowadzą mistrzyni oraz wyznaczona do tego mniszka²⁸. Obrzęd ten stwarza okazję do utworzenia procesji przypominającej orszak panien mądrych i roztropnych, oczekujących na przybycie oblubieńca (zob. Mt 25, 1–13).

Tekst antyfony oraz zapalenie świec ma swoje źródło w Nowym Testamencie i nawiązuje do przypowieści o pannach mądrych i głupich (Mt 25, 1–13). Kandydatki do konsekracji symbolizują mądre panny, które czuwając, oczekują na przyście Oblubieńca i w każdej chwili są gotowe zapalić swoje lampy. Treść antyfony i symbolika zapalenia świec obrazują mistyczne zaślubiny dziewic z Chrystusem. Czasowniki użyte w trybie rozkazującym: „przygotujcie” i wyjdźcie” stanowią wezwanie do kandydatek, aby przyjęły wewnętrzną postawę gotowości na spotkanie z Oblubieńcem. Od strony zewnętrznej ukazuje tę postawę zapalenie świec, podejście do ołtarza i do biskupa. Ołtarz i biskup w liturgii są znakami obecności Chrystusa. Te proste czynności przygotowują dziewice do liturgicznego obrzędu duchowych zaślubin²⁹.

Kiedy dziewice podejną do ołtarza z zapalonymi świecami, biskup wzywa je, wypowiadając następującą formułę: *Przyjdźcie, córki, słuchajcie mnie, nauczę was bojaźni Pańskiej*. Są to słowa wzięte z psalmu 33, werset 2. Na to wezwanie dziewice odpowiadają słowami, które także są zaczerpnięte z Pisma Świętego, a konkretnie z Księgi Daniela (3, 41–42): *Oto idziemy z radosnym sercem, wielbimy Boga i chcemy oglądać Jego oblicze. Panie, nie zawieź nas, ale postąp z nami według swojej dobroci i według swego wielkiego miłosierdzia*³⁰. W wezwaniu biskupa jest przywołany duch bojaźni Pańskiej. W przypadku dziewic należy go rozumieć jako gorliwe pragnienie służenia Bogu i zachowanie Jego woli. Dziewice, odpowiadając na wezwanie biskupa, wyrażają stan swoich serc, czyli radość z możliwości spotkania z Oblubieńcem. One cieszą się, że Go spotkają, i że będą mogły żyć z Nim w jedności i Go naśladować. Mając świadomość swoich słabości, całkowicie zdają się na dobroć i miłosierdzie Boga³¹.

Można też zastosować drugą formę wezwania, które znajduje się w księdze liturgicznej. Jest ona prostsza, mniej uroczysta i w swojej strukturze nawiązuje do wezwań występujących w obrzędach święceń diakonów i prezbiterów. W tym przypadku diakon wzywa dziewice, mówiąc: *Niech przystąpią siostry mające otrzymać konsekrację*. Po czym wzywa kandydatki imiennie, i każda z nich,

²⁷ Tamże, nr 13 s. 15.

²⁸ Tamże, nr 51 s. 45.

²⁹ Por. K. K o n e c k i: *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt. s. 180–181.

³⁰ OKD nr 14 s. 16.

³¹ Por. P. Visentin: *Il rito della „Consecratio Virginum”*. W: *Atti 4 e 5 Convegno del’ „Ordo Virginum”*. AAVV. San Bonifacio 1995 s. 99.

usłyszawszy swoje imię, wstaje i odpowiada: *Oto jestem, Panie, bo mnie wezwałeś*. Odpowiedź kandydatek nawiązuje do słów Samuela, którego imiennie wołał Bóg (zob. 1 Sm 3, 6). Rubryki przewidują też możliwość innej odpowiedzi, ale nie podają konkretnej propozycji. Po odpowiedzi poszczególne kandydatki podchodzą do prezbiterium i tam się zatrzymują. Gdy diakon zakończy wzywać dziewice, biskup mówi do nich: *Przyjdźcie, córki, aby Bóg uświęcił wasze zamiary przez naszą pokorną posługę*. Dziewice odpowiadają recytując, bądź śpiewając antyfonę, która była w poprzedniej formie: *Oto idziemy...*³².

IV. Homilia

W obrzędach konsekracji dziewic zawsze ważne miejsce zajmowała homilia. Podobnie jest również dzisiaj. Po wezwaniu i przedstawieniu dziewic biskup wygłasza homilię, w której wskazuje na wartość dziewictwa, które uświęca osobę konsekrowaną i cały Kościół. Odnowiony rytuał zawiera propozycję takiej homilii. Należy zaznaczyć, że jest ona stosunkowo długa. Oczywiście, biskup może wygłosić homilię, nie korzystając z księgi³³. Umiejscowienie homilii po Ewangelii daje biskupowi możliwość skorzystania z jej treści i przesłania. Również fakt, że homilia następuje po wezwaniu kandydatek jest bardzo wymowny, gdyż wprowadza w homilię i tworzy z nią całość. Kandydatki wcześniej podeszły do ołtarza i do biskupa, i w ten sposób stworzyła się przestrzeń słuchania i dialogu z biskupem. We wcześniejszym wezwaniu biskup mówił do dziewic: *śłuchajcie mnie i nauczę was*. Te słowa realizują się w homilii, która staje się ojcowskim pouczeniem biskupa, które dziewice przyjmują z dziecięcą ufnością³⁴.

W pierwszej części homilii biskup zwraca się do wszystkich zgromadzonych na liturgii konsekracji dziewic. Przypomina, że kandydatki zostały powołane ze świętego ludu Bożego, którego częścią są ich rodziny, krewni, przyjaciele. Wyjaśnia, że to sam Bóg je wybrał i powołał do ściślejszego zjednoczenia z Nim i z Kościołem. Celem ich konsekracji jest gorliwa troska o rozszerzanie się królestwa Bożego i przepajanie spraw doczesnym duchem chrześcijańskim. Realizując swoje powołanie, działają wiele dobra a przez ich modlitwy i uczynki prowadzą na Kościół i świat wiele błogosławieństwa³⁵.

Druga, znacznie dłuższa część homilii, jest skierowana do dziewic mających przyjąć konsekrację. Najpierw biskup ukazuje dziewictwo jako charyzmat, czyli dar dany jednostce, aby służyła nim Kościołowi. Przypomina, że ojczyzną życia konsekrowanego jest niebo. Odwołując się w tym miejscu do starożytnych ojców

³² OKD nr 15 s. 17.

³³ Por. OKD nr 16 s. 17–21.

³⁴ Por. I.M. Calabuig, R. Barbieri: *Struttura e fonti dell' „Ordo consecrationis virginum”*, dz. cyt. 489–490.

³⁵ Por. OKD nr 16 s. 17–18.

Kościola, którzy w dziewictwie widzieli obraz wiecznej nieskazitelności Boga. W części anamnetycznej homilii przywołuje Maryję jako wzór dla wszystkich dziewic. Ona, jako Dziewica, poczęła za sprawą Ducha Świętego Syna Bożego. Jezus Chrystus w swoim nauczaniu wysławiał wzniosłość dziewictwa ze względu na królestwo niebieskie. Kościół przez Niego założony stał się Dziewicą, Oblubienicą i Matką³⁶.

Konsekracja jest dziełem Ducha Świętego. On staje się sprawcą nowego namaszczenia duchowego i wynosi dziewice do godności oblubienic Chrystusa oraz łączy nierozzerwalnym węzłem z Chrystusem. Konsekrowana dziewica, podobnie jak Kościół, staje się oblubienicą Chrystusa. Konsekracja stanowi zapowiedź czasów eschatologicznych i wypełnienia się królestwa Bożego, w którym nie będą się żenić ani za mąż wychodzić³⁷.

Dalsza część homilii stanowi ojcowskie pouczenie biskupa, aby całe życie dziewic było zgodne z ich powołaniem i godnością. Dziewice są wybraną częścią ludu Bożego, gdyż przez nie rozkwita jego duchowa płodność. Poprzez naśladowanie Maryi stają się służebnicami Pańskimi. Wzywa je także do zachowania nienaruszonej wiary, strzeżenia niezachwianej nadziei oraz rozwijania szczerzej miłości. Konsekrowane dziewice winny być roztropne i mają czuwać, by pycha nie skaziła daru dziewictwa. Pomoże im w tym Eucharystia, a zwłaszcza przyjmowana komunie św. W zachętach ascetycznych biskup wzywa do myślenia o sprawach Bożych i do gorliwej modlitwy. Ich modlitwy mają dotyczyć szerzenia wiary, jedności chrześcijan i obejmować żyjących w małżeństwie oraz tych, którzy odeszli od Boga. W końcu dziewice są wezwane do czynnego apostołstwa i świadectwa życia wiary. Ma to się wyrażać w miłości i służbie wszystkim ludziom, a zwłaszcza ubogim, chorym, dzieciom, starcom, wdowom i strapionym. Choć konsekrowane dziewice wyrzekły się małżeństwa, to jednak staną się matkami w porządku duchowym, gdy wypełniając wolę Bożą, przez swoją miłość będą przyczyniały się do narodzin życia w łasce innych ludzi. Nagrodą za realizację powołania w życiu konsekrowanej dziewicy będzie radość życia wiecznego i uczestnictwo w godach Baranka³⁸.

Należy zauważyć, że homilia zaproponowana w rytuale zawiera bardzo bogate odniesienia biblijne, patrystyczne i odnosi się do nauczania Magisterium Kościoła. Jej struktura przypomina homilie umieszczone w obrzędach święceń biskupa, prezbiterów i diakonów. Homilię tę można nazwać swego rodzaju trak-

³⁶ Por. Tamże, s. 18–19.

³⁷ Por. Tamże.

³⁸ Por. Tamże, s. 20–21.

tatem i kompendium nauczania Kościoła na temat dziewictwa. Można ją uznać za szczególnie wyraz szacunku dla kobiety i jej roli oraz miejsca w Kościele³⁹.

V. Pytania skierowane do dziewic

Po homilii, dziewice, w postawie stojącej, odpowiadają na stawiane im przez biskupa pytania. Stanowią one formę *skrutynium*, przez które biskup pragnie poznać i objawić wolę wytrwania dziewic w podejmowanych zadaniach związanych z ich konsekracją. W pierwszym pytaniu biskup pyta kandydatki, nazywając je córkami, czy chcą do końca życia trwać w dziewictwie poświęconym Bogu oraz w służbie Bogu i Kościołowi. Pyta je także czy chcą w duchu Ewangelii naśladować Chrystusa i przez to świadczyć całym życiem o miłości i być znakiem przyszłego królestwa. Konsekrowane dziewice mają w sposób szczególnie świadczyć o miłości Chrystusa, co wskazuje na radykalizm dokonanego wyboru i radykalizm Ewangelii. Ich miłość jest skierowana do Chrystusa i do świata. Trzecie pytanie odnosi się do wolnej woli przyjęcia konsekracji i stania się przez to zaślubioną Chrystusowi, Synowi Bożemu. Na wszystkie pytania kandydatki odpowiadają: *Chcę*. Po usłyszeniu ostatniej pozytywnej odpowiedzi biskup wraz ze wszystkimi zgromadzonymi wypowiada dziękczynną formułę: *Bogu niech będą dzięki*⁴⁰. Formuła ta staje się ratyfikacją *skrutynium*.

Należy zauważyć, że stawiane przez biskupa pytania mają nie tyle aspekt prawny – choć go posiadają, ale jasno określają przedmiot konsekracji oraz ukazują radosną świadomość kandydatek z otrzymanego daru. W swej treści pytania te potwierdzają naukę Kościoła dotyczącą znaczenia i wartości dziewictwa konsekrowanego. Układ pytań jest logiczny. Pytanie o wolę wytrwania w dziewictwie do końca życia jest fundamentalne i otwiera drogę do postawienia pozostałych pytań. Przypominają również konsekwencje wypływające z przyjęcie takiego stanu życia. Można tu mówić o funkcji dydaktycznej stawianych pytań. Wspólnotowy charakter kończącej aklamacji pokazuje, że wcześniejszy dialog dotyczy całej wspólnoty, która jest znakiem Kościoła⁴¹.

Inną treść mają pytania kierowane do konsekrowanych mniszek. W tym miejscu istnieje wyraźna różnica między pytaniami kierowanymi do dziewic żyjących w świecie i do mniszek. Należy podkreślić, że pytania umieszczone w rytuale, w liczbie czterech, nawiązują do życia i profesji zakonnej. Konsekracja zakonna jest przedstawiona jako kontynuacja konsekracji chrzcielnej. Biskup we wstępie mówi: *Drogie siostry, już przez chrzest umarliście dla grzechu i zo-*

³⁹ Por. K. Konecki: *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt., s. 184–185; J. Galot: *La donna e i ministri nella Chiesa*. Assisi 1973 s. 46–65.

⁴⁰ OKD nr 17 s. 21.

⁴¹ Por. I.M. Calabuig, R. Barbieri: *Struttura e fonti dell' „Ordo consecrationis virginum”*, dz. cyt. s. 492.

*stałyście poświęcone Bogu*⁴². Życie zakonne i wieczysta profesja wiąże dziewicę jeszcze ściślej z Bogiem. Biskup pyta czy dziewica pragnie takiego ścisłego zjednoczenia z Bogiem. Drugie pytanie dotyczy wiernego wypełniania Ewangelii i zachowania reguł zakonu, do którego należy mniszka. Jest tu także pytanie o wytrwałość w dążeniu do doskonałej miłości Boga i bliźniego. Życie zakonne domaga się zachowania określonych postaw i dlatego biskup pyta mniszki czy chcą trwać przy Bogu w samotności i milczeniu, w nieustannej modlitwie i ohotnej pokucie oraz w pokornej pracy i dobrych uczynkach. Ostatnie pytanie, podobnie jak w przypadku dziewic konsekrowanych w świecie, dotyczy wolnej woli w przyjęciu konsekracji i zaślubin Chrystusowi⁴³. Inne są także słowa końcowe wypowiedziane przez biskupa po zadanych mniszkom pytaniach. Biskup mówi: *Bóg, który rozpoczął w was dobre dzieło, niechaj go dokona na dzień Jezusa Chrystusa*⁴⁴. Słowa te wskazują na Boga, który jest jednocześnie początkiem, teraźniejszością i końcem powołania konsekrowanych mniszek.

VI. Litania do świętych

Dziewice przyjmujące konsekrację, choć otrzymują wielki dar od Boga, pozostają tylko ludźmi. Dar powołania jest skarbem przechowywanym w bardzo kruchych naczyniach. Dlatego w litanii do świętych Kościoł prosi wszystkich zbawionych, oglądających już Boga twarzą w twarz, o szczególne wstawiennictwo i modlitwę do Boga za kandydatki na dziewice konsekrowane. W tym czasie wszyscy przyjmują postawę klęczącą, która oznacza pokorną i gorącą prośbę do Boga zanoszoną przez wstawiennictwo świętych o potrzebne łaski do wiernego i gorliwego życia w dziewictwie i pełnienia misji w Kościele. Rubryki mówią, że tam, gdzie istnieje zwyczaj leżenia krzyżem kandydatek, należy go zachować⁴⁵.

Śpiew litanijny jest poprzedzony wezwaniem i zachętą wypowiedzianą przez biskupa. Wzywa wszystkich zgromadzonych na liturgii, aby błagali Boga, Ojca wszechmogącego, przez Chrystusa, aby za wstawiennictwem Maryi i wszystkich świętych zesłał Ducha Świętego na kandydatki do konsekracji. W wezwaniu tym jasno widać, że konsekracja jest darem Ducha Świętego. W tych słowach wyraża się także jedność Kościoła pielgrzymującego z Kościołem zbawionych. Obie te rzeczywistości są obecne i aktywne w liturgii konsekracji dziewic. Cały Kościół otacza modlitwą kandydatki do konsekracji. Podkreśla się w ten sposób rangę

⁴² OKD nr 55 s. 47.

⁴³ Tamże.

⁴⁴ Tamże, nr 56 s. 48.

⁴⁵ Zob. Tamże, nr 19 s. 23.

uroczystej konsekracji dziewic⁴⁶. Modlitwa litanijna w naturalny sposób prowadzi do modlitwy konsekracyjnej.

Tekst litanii jest tekstem własnym. Różni się od litanii śpiewanych w obrzędach sakramentu święceń wyborem wzywanych świętych i prośbami, które znajdują się po wezwaniach do świętych. Prośby te tematycznie nawiązują do specyfiki obrzędu konsekracji dziewic. Uprzywilejowane miejsce w litanii ma Maryja, do której są skierowane trzy wezwania. Jest to zrozumiałe, gdyż Maryja jest wzorem dziewictwa połączonego z Bożym macierzyństwem. Jej dziewictwo stanowi figurę dla wszystkich dziewic pragnących poświęcić swoje życie Bogu⁴⁷.

Do katalogu świętych wprowadzono dziewięć własnych wezwań, z czego dwa to imiona świętych mężczyzn a siedem – świętych kobiet. Święci ci przez świadectwo życia oraz nauczanie przyczynili się do ukształtowania i rozwoju nauki Kościoła o dziewictwie. Spośród świętych mężczyzn dodano św. Ambrożego z Mediolanu i św. Hieronima. Pierwszy był autorem dzieł teologicznych na temat dziewictwa⁴⁸ i duszpasterzem dziewic konsekrowanych, a drugi był gorliwym apostołem i obrońcą życia konsekrowanego. Do grona świętych kobiet dołączono: św. Marię Goretti (w obronie dziewictwa poniosła śmierć męczeńską), św. Makrynę (siostra św. Bazylego), św. Scholastykę (siostra św. Benedykta), św. Klarę (duchowa siostra św. Franciszka), św. Różę z Limy (dziewica konsekrowana), św. Ludwikę Marillac (wdowa i fundatorka instytutu żeńskiego, który dał początek nowemu modelowi życia konsekrowanego) i św. Małgorzatę Alacoque (dziewicę klauzurową)⁴⁹.

Po wezwaniach do świętych następuje siedem prośb, zawierających modlitwy w następujących intencjach: za papieża i biskupów, o zachowanie i powiększenie w Kościele gorliwości dziewic konsekrowanych, o umocnienie wiary u wszystkich chrześcijan, o pokój i zgodę, o powołania zakonne, za rodziców dziewic, za dziewice. Modlitwy te obejmują cały Kościół, sprawy świata oraz dziewice i ich rodziców. Te ostatnie wezwania są charakterystyczne dla litanii w liturgii konsekracji dziewic⁵⁰. Litania kończy się modlitwą wypowiedianą przez biskupa. W tej modlitwie biskup prosi Boga, aby wysłuchał modlitwy całego Kościoła, zmiłował się nad dziewicami powołanymi do konsekracji, skiero-

⁴⁶ Por. KKK 1136–1144. W tych punktach *Katechizm* odpowiada na pytanie: kto celebrowa liturgię? Stwierdza, że liturgia jest czynnością całego Chrystusa i wskazuje na celebransów liturgii niebieskiej i sakramentalnej. Do tej pierwszej należą: Trójca Święta, Archaniołowie, Aniołowie, Najświętsza Maryja Panna i wszyscy zbawieni przybywający w niebie. Drugą grupę tworzy konkretne zgromadzenie liturgiczne.

⁴⁷ Por. Jan Paweł II: List apostolski *Mulieris dignitatem*. Tłum. pl. Poznań 1988 nr 17.

⁴⁸ Zob. np.: *De virginibus, De virginitate, De institutione virginis, Exhortatio virginitatis*.

⁴⁹ OKD nr 20 s. 23–24; por. K. Konecki: *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt. s. 193–194.

⁵⁰ OKD nr 20 s. 24–25.

wał je na drogę wiecznego zbawienia, aby pragnęły tego co się Bogu podobają, i aby z wielką gorliwością wypełniały wolę Bożą⁵¹.

VII. Odnowienie postanowienia życia w czystości

Zaraz po litanii do świętych następuję obrzęd bezpośrednio wprowadzający w modlitwę konsekracyjną, czyli odnowienie postanowienia życia w czystości. Obrzęd ten nie jest obowiązkowy i odbywa się *jeśli okoliczności za tym przemawiają*. Rubryki przewidują dwie możliwe formy odnowienia ślubu czystości. Pierwsza polega na tym, że każda dziewica podchodzi do biskupa, klęka, wkłada złożone ręce w ręce biskupa i mówi następującą formułę: *Ojcze, przyjmij postanowienie życia w doskonałej czystości i naśladowania Chrystusa, które z Bożą pomocą odnawiam wobec ciebie i świętego ludu Bożego*⁵². Natomiast, jeśli liczba dziewcząt, które mają być konsekrowane jest wielka, biskup może zezwolić, aby dziewczęta klękały na swoich miejscach i wspólnie wypowiedziały powyższą formułę ślubowania. Prawodawca dopuszcza także możliwość wprowadzenia innego obrzędu, zgodnego z miejscowymi obyczajami⁵³.

Odnowienie postanowienia życia w czystości stanowi pierwszy etap konsekracji. Poprzez publiczne odnowienie ślubu czystości dziewica konsekruje się, czyli oddaje się całkowicie i na zawsze Chrystusowi. Możemy tu mówić o ludzkim geście oddania samego siebie na wieczną służbę Bogu. Obrzęd nazywa się odnowieniem ślubu czystości, co wskazuje, że decyzja o życiu w czystości zapadła wcześniej i osoba dostępująca konsekracji od dawna żyje w doskonałej czystości. Pierwszy ślub życia w dziewictwie mógł być złożony prywatnie, w sercu, bezpośrednio Bogu lub kierownikowi duchowemu. Dopuszczenie dziewczęcy do konsekracji w obrzędzie liturgicznym czyni jej ślub publicznym, prawnym, eklezyjalnym i nieodwołalnym⁵⁴.

Obrzęd ten choć jest fakultatywny, to jednak bardzo ważny z punktu widzenia duszpasterskiego i liturgicznego. K. Konecki porównuje go do przedstawienia darów ofiarnych w Eucharystii, aby zostały konsekrowane przez Pana, przez nowe namaszczenie duchowe. Konsekracja darów chleba i wina dokonuje się podczas modlitwy eucharystycznej. Konsekracja dziewictwa dokonuje się podczas modlitwy konsekracyjnej. Ofiarniczy charakter ślubu dziewictwa jest widoczny w formule wypowiedzianej przez kandydatki do konsekracji. Tekst ten od

⁵¹ Tamże, nr 21 s. 26.

⁵² Tamże, nr 22 s. 27.

⁵³ Tamże, nr 23 s. 27.

⁵⁴ Por. J. M i a z e k: *Odnowiony obrzęd konsekracji dziewcząt*. „Collectanea Theologica”. R. 53: 1983. z. 3 s. 72.

strony formy bardzo przypomina mszalne modlitwy nad darami. Najwyraźniej wskazuje na to użycie czasownika: „przyjmij”⁵⁵.

Obrzęd ten posiada także wymiar eklezjalny, który wyraża się w tym, że dziewica odnawia ślub czystości przed biskupem i w obecności zgromadzenia liturgicznego. Wspólnota obecna na liturgii konsekracji dziewic pełni obowiązek świadka tego ważnego wydarzenia w życiu dziewic i całego Kościoła. Decyzja o życiu w doskonałej czystości ma charakter zaślubin. Dziewica, składając ślub czystości, oddaje się duchowo całkowicie Chrystusowi i Kościołowi. Należy tu mówić o oddaniu się dziewiczym i oblubieńczym, a przez to staje się ono niepodzielne, wyłączone i wieczne⁵⁶.

Głębokie znaczenie teologiczne ma gest włożenia złożonych rąk dziewicy w ręce biskupa. Interpretacją tego gestu są słowa z modlitwy konsekracyjnej: *Wejrzyj, Panie, na te swoje służebnice, które dzisiaj w Twoje ręce składają postanowienie życia w czystości i oddają serce Chrystusowi, który je natchnął tym pragnieniem*⁵⁷. W tym kontekście gest ten przyjmuje wymiar kultyczny, kościelny i ofiarniczy. Wyraża postawę dziewicy, która poprzez ręce biskupa ofiaruje się Bogu. Poprzez ręce ojca diecezji oddaje swoje życie w ręce Boga i jednocześnie prosi Kościół, aby ją konsekrował i poświęcił Chrystusowi na zawsze⁵⁸. W przypadku mniszek konsekrowanych ta część obrzędu nie nazywa się „odnowieniem postanowienia życia w czystości”, ale jest nazwana „profesją”. To druga różnica między tymi obrzędami. Ta jednak ma większy ciężar gatunkowy i decyduje o specyfice obrzędu. W tym miejscu mniszki składają śluby, czyli profesję zakonną. Wprowadzenie ogólne do obrzędów konsekracji dziewic zaznacza jednak, że ze słusznych przyczyn można te dwa obrzędy rozdzielić. Taką przyczyną może być na przykład stary zwyczaj⁵⁹.

Jeżeli profesja łączy się z konsekracją, odbywa się ona po litanii do świętych. Składanie wieczystej profesji zakonnej odbywa się z uwzględnieniem zwyczajów istniejących w poszczególnych rodzinach zakonnych. W „Obrzędzie konsekracji dziewic i profesji mniszek” znajdują się tylko ogólne uwagi. Profesja jest składana przed przełożoną oraz dwiema profeskami, które pełnią funkcję świadków. Dziewice pragnące złożyć profesję, podchodzą do przełożonej i czytają formułę profesji, którą własnoręcznie napisały. Używa się tekstu formuły właściwego dla danego zakonu czy zgromadzenia⁶⁰. Następnie mniszka podchodzi

⁵⁵ Zob. K. Konecki: *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt. s. 197.

⁵⁶ Por. I.M. Calabuig, R. Barbieri: *Consacrazione delle vergini*, dz. cyt. s. 304.

⁵⁷ OKD nr 24 s. 290.

⁵⁸ Por. I.M. Calabuig, R. Barbieri: *Struttura e fonti dell'„Ordo consecrationis virginum”*, dz. cyt. s. 509.

⁵⁹ OKD nr 7, s. 11.

⁶⁰ Tamże, nr 61 s. 52.

do ołtarza i składa na nim kartę ślubów. Rubryka zachęca, że jeżeli jest możliwe, mniszki mogą podpisać kartę ślubów na ołtarzu⁶¹. Obrzęd kończy się odśpiewaniem antyfony: *Przyjmij mnie, Panie, według słowa Twego, a żyć będę, i nie zawiedź nadziei mojej*. Można też wykonać inną odpowiednią pieśń⁶².

Bardzo wymownym i symbolicznym gestem jest podpisanie karty ślubów na ołtarzu. Przez tak złożony podpis mniszka jakby stawiała pieczęć na swoim przyrzeczeniu i zobowiązaniach, które z nich wynikają. Konecki pisze, że staje się ona tym aniołem z Apokalipsy, który *stanął przy ołtarzu, mając złote naczynie na żar i dano mu wiele kadzideł, aby dał je w ofierze jako modlitwy wszystkich świętych, na złoty ołtarz, który jest przed tronem* (Ap 8, 3)⁶³.

VIII. Uroczysta modlitwa konsekracyjna

Modlitwa konsekracyjna jest drugim elementem konsekracji dziewic. W modlitwie tej Kościół przywołując dla dziewicy dary Ducha Świętego, konsekruje ją Bogu, czyli w Jego imieniu przyjmuje jej całkowity dar z siebie. W tej części konsekracji widzimy działanie Boga, który przyjmuje i sankcjonuje oddanie się Jemu dziewicy. Modlitwa ta zajmuje centralne miejsce w całym obrzędzie na co również wskazuje jej nazwa: „Uroczysta modlitwa konsekracyjna”. W czasie tej modlitwy dokonuje się właściwa konsekracja, czyli kulminacyjny moment liturgii konsekracji dziewic. Poprzez posługę Kościoła, Bóg mocą Ducha Świętego konsekruje dziewicę, czyli potwierdza w sposób uroczysty i publiczny jej ślub dziewictwa. Od tego momentu jej dziewictwo przestaje być jej sprawą prywatną, gdyż otrzymuje funkcję kościelną. Dziewictwo staje się znakiem tajemnicy Kościoła jako oblubienicy Chrystusa⁶⁴.

Autorstwo modlitwy konsekracyjnej jest przypisywane św. Leonowi wielkiemu. Uważa się ją za jedną z najstarszych i jednocześnie najpiękniejszych modlitw konsekracyjnych, które pojawiały się na przestrzeni wieków. Modlitwa konsekracyjna składa się z anamnezy, epiklezy i modlitwy wstawienniczej. Jednak rozbudowana epikleza, ściśle połączona z częścią wstawienniczą, sprawiają, że można mówić o części chrystologicznej i pneumatologicznej modlitwy konsekracyjnej⁶⁵.

W pierwszej części modlitwy Kościół wychwala Boga za dzieło stworzenia i odkupienia. Bóg jest bardzo blisko swojego stworzenia, a zwłaszcza ludzi.

⁶¹ Tamże.

⁶² Tamże, nr 63 s. 52.

⁶³ K. K o n e c k i: *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt. s. 220.

⁶⁴ Por. Tamże, s. 201.

⁶⁵ Por. G. F e r r a r o: *Una liturgia poco conosciuta. La consacrazione delle vergini*. „Civiltà Cattolica” 1984 z. 135 s. 347–356.

On mieszka w czystych ciałach i kocha dusze nieskalane. W Jezusie Chrystusie, w którym wszystko zostało stworzone, Bóg podnosi ludzką naturę, która została skażona grzechem. Bóg w swoim Synu nie tylko przywraca jej pierwotną niewinność, ale już na ziemi pozwala jej doświadczać niektórych radości, jakie na nią czekają w wieczności. Dzięki zbawczemu dziełu Chrystusa ludzie prowadzący życie doczesne już teraz są upodobnieni do aniołów. Znakiem tych wszystkich rzeczywistości jest konsekrowana dziewica⁶⁶.

W dalszej części znajduje się pokorna prośba, aby Bóg wejrzał na swoje wybrane służebnice, składające ślub czystości i całkowicie oddające swoje serca Chrystusowi, który je natchnął tym pragnieniem. Modlitwa wychwala piękno małżeństwa, które zostało ustanowione przez Boga i cieszy się Jego błogosławieństwem. Jednocześnie wskazuje i wychwala dziewictwo, do którego zostają wybrane i powołane niektóre osoby, rezygnujące tym samym dobrowolnie z małżeństwa. Dziewictwo ukazane jest jako związek wyższy niż małżeństwo, które jest jego cieniem⁶⁷.

Część pneumatologiczna modlitwy rozpoczyna się od wezwania: *Weź, Panie, w opiekę i obronę te siostry, które błagają o Twoją pomoc i pragną się umocnić w otrzymanej łasce*⁶⁸. W tej części modlitwy są zawarte liczne prośby dotyczące konsekrowanych dziewic. Kościół prosi Boga, aby bronił je przed wrogiem, czyli szatanem. Mając świadomość, że szatan im świętsze widzi zamiary, tym przebieglejszych używa podstępów do ich zniszczenia, biskup prosi Boga, aby nie pozwolił szatanowi odebrać im chwały czystości. Dziewice winny czuwać, by nie uległy pokusie niedbalstwa, które może doprowadzić do niewierności złożonym ślubom. W dalszej części epiklezy jest zawarta prośba, aby Duch Święty udzielił dziewicom roztropnego umiarkowania i mądrej dobroci, powagi i łagodności, czystości i wolności. Te cnoty winny charakteryzować codzienne życie dziewic konsekrowanych. Duch Święty ma sprawić, że dziewice będą płonęły miłością do Boga i swoim życiem zasługiwały na pochwałę, choć jej nie będą pragnęły. Mają one wielbić Boga przez świętość ciała i czystość duszy. Ich służba Bogu ma się wyrażać w miłości i bojaźni. Wszystko to jest możliwe tylko dzięki darowi Ducha Świętego⁶⁹.

Kościół prosi w modlitwie konsekuracyjnej, aby Bóg był chwałą, radością i pragnieniem dziewic. On ma też być dla nich pociechą w smutku, radą w niepewności, obroną przed krzywdą, cierpliwością w ucisku, dostatkiem w ubóstwie, pokarmem w poście, lekarstwem w chorobie. Kończąc modlitwę, prosi się

⁶⁶ OKD nr 24 s. 28–29; por. E. Lodi: *La teologia liturgica della verginità consacrata nella prece rituale*. „Rivista Pastorale Liturgica” 1992 z. 30 s. 30–32.

⁶⁷ OKD nr 24 s. 29–31.

⁶⁸ Tamże, s. 31.

⁶⁹ Tamże, s. 32–33.

Boga, aby konsekrowane dziewice wszystko w Nim znalazły, bo ponad wszystko Jego wybrały⁷⁰.

Wielość próśb skierowanych do Boga pokazuje, że Kościół ma świadomość tego, że dziewictwo jest niezwykłym powołaniem pochodzącym od Boga i że tylko dzięki Jego łasce jest ono możliwe do zrealizowania. Dziewice są narażone na pokusy złego ducha i dlatego Kościół z wielką żarliwością modli się o potrzebne dary, które uchronią przed szatanem i jego pokusami. Modlitwa pokazuje, że dla dziewic konsekrowanych Bóg staje się wszystkim. Choć żyją mądrze i roztropnie na tym świecie, to jednak ich życie jest całkowicie zatopione w Bogu. Swoją miłość do Boga realizują, pełniąc służbę Kościołowi i ludziom. *Katechizm Kościoła katolickiego* naucza, że *przez ten uroczysty obrzęd dziewica staje się osobą konsekrowaną, transcendentnym znakiem miłości Kościoła do Chrystusa, eschatologicznym obrazem tej niebieskiej Oblubienicy i przyszłego życia*⁷¹.

IX. Wręczenie znaków konsekracji

Po modlitwie konsekuracyjnej następują obrzędy wyjaśniające. W prostych i widocznych znakach wyjaśniają one i ukazują to, co dokonało się podczas modlitwy konsekuracyjnej. Są one widzialnymi znakami duchowego zjednoczenia się dziewicy z Jezusem Chrystusem. W aktualnym *Ordo* znajdują się trzy znaki konsekracji: wręczenie welonu, obrączki i księgi Liturgii Godzin. Dwa pierwsze obrzędy mają symbolikę ślubną, a trzeci podkreśla eklezjalny wymiar konsekracji⁷². Tylko wręczenie obrączki jest obligatoryjne, a pozostałe obrzędy wykonuje się *jeżeli okoliczności za tym przemawiają*⁷³.

Obrzędy wyjaśniające są bardzo proste w swojej strukturze. Zaraz po modlitwie konsekuracyjnej dziewice wstają i prowadzone przez asystentki, podchodzą do biskupa, który wypowiada jeden raz formułę towarzyszącą i wyjaśniającą wręczenie welonu i obrączki. Formuła brzmi następująco: *Drogie córki, przyjmijcie welon i obrączkę, znaki waszej konsekracji. Dochowajcie nienaruszonej wierności waszemu Oblubieńcowi i nigdy nie zapominajcie, że oddałyście się na służbę Chrystusowi oraz Kościołowi, który jest Jego Ciałem*⁷⁴. Natomiast, jeżeli

⁷⁰ Tamże, s. 33–34.

⁷¹ KKK 923.

⁷² Por. G. Ferraro: *Dottrina teologica del „Rito della professione religiosa” e della „Consacrazione delle vergini”*. „Rivista Pastorale Liturgica” 1985 z. 23 s.16.

⁷³ OKD nr 27 s. 37; nr 28 s. 40. Fakultatywne stosowanie wręczenia welonu wynika z faktu, że konsekrowane mniszki welon otrzymały wcześniej, podczas pierwszej profesji i dlatego nie ma potrzeby ani sensu powtarzania tego samego obrzędu. W przypadku dziewic żyjących w świecie użycie welonu praktycznie zanikło i stąd wręczanie znaku, który nie byłby używany mija się z celem. Por. I.M. Calabuig, R. Barbieri: *Struttura e fonti dell’„Ordo consecrationis virginum”*, dz. cyt. s. 519.

⁷⁴ OKD nr 25 s. 37.

nie wręcza się welonu, biskup jeden raz mówi: *Przyjmijcie obrączkę, znak zaślubin z Chrystusem, i dochowajcie nienaruszonej wierności waszemu Oblubieńcowi, abyście mogły wejść na wieczyste gody*⁷⁵. W obu przypadkach dziewice wspólnie odpowiadają: *Amen*. Znaki konsekracji dziewice przyjmują w postawie klęczącej. Biskup podaje każdej dziewczycy obrączkę i jeżeli się go używa także welon. Rubryka mówi o możliwości dodania innych znaków konsekracji, ale nie precyzuje jakich⁷⁶. W tym czasie schola z ludem śpiewa antyfonę: *Do Ciebie, Panie, wznoszę moją duszę* z Psalmem 45 lub hymn: *Miłość Chrystusa porywa potężnym nurtem jak rzeka*⁷⁷.

Welon i obrączka są znakami zaślubin dziewczyc z Chrystusem. Po konsekracji On stał się ich jedynym Oblubieńcem. Obrączka jest symbolem wierności. Natomiast welon symbolizuje służbę. W słowach formuły biskup zachęca konsekrowane dziewice, aby dochowały nienaruszonej wierności ich Oblubieńcowi, i aby nigdy nie zapomniały, że przez akt konsekracji oddały się na służbę Chrystusowi i Kościołowi. Zachowanie wierności sprawi, że dziewice wejdą na wieczyste gody, co podkreśla formuła wręczenia obrączki⁷⁸. Również antyfona wraz z Psalmem 45 i hymn *Miłość Chrystusa* mówią o zaślubinach i miłości Chrystusa do konsekrowanych dziewczyc oraz ich miłości do Chrystusa, który stał się ich Królem i Oblubieńcem.

Trzecim obrzędem wyjaśniającym jest wręczenie przez biskupa konsekrowanym dziewczicom księgi Liturgii Godzin. Również ten obrzęd jest fakultatywny. Biskup wypowiada jeden raz formułę: *Przyjmijcie księgę modlitw Kościoła, aby z waszych ust nieustannie płynęło uwielbienie Ojca niebieskiego i prośby o zbawienie całego świata*⁷⁹. Dziewice odpowiadają: *Amen* i podchodzą do biskupa, który wręcza im księgę Liturgii Godzin⁸⁰. Obrzędowi wręczenia brewiarza może towarzyszyć śpiew antyfony, której treść jest przypisywana św. Agnieszce: *Zostałam poślubiona Temu, któremu aniołowie służą, którego piękno podziwiają słońce i księżyc*. Jeśli to możliwe to antyfonę mogą śpiewać konsekrowane dziewczycy, a jeśli nie, wykonuje ją schola⁸¹.

Wręczenie księgi Liturgii Godzin oznacza, że ta forma modlitwy po konsekracji staje się istotnym elementem ich życia. Dotyczy to zarówno mniszek

⁷⁵ Tamże, nr 26 s. 37.

⁷⁶ Tamże, nr 27 s. 37.

⁷⁷ Tamże, s. 37–39.

⁷⁸ Por. K. K o n e c k i: *Konsekracja dziewczyc w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt. s. 206.

⁷⁹ Słowa formuły nawiązują do stwierdzenia Konstytucji o liturgii: *Ten urząd kapłański wykonuje nadal [Chrystus] przez swój Kościół, który nieustannie wielbi Boga i wstawia się za zbawienie całego świata* (nr 83).

⁸⁰ OKD nr 28 s. 40.

⁸¹ Tamże, nr 29, s. 40.

jak i dziewic żyjących w świecie. Ten obrzęd zawiera w sobie zarówno aspekt ascetyczny jak i ślubny dziewicy konsekrowanej. Konstytucja o liturgii nazywa tę formę modlitwy: *prawdziwym głosem Oblubienicy przemawiającej do Oblubieńca*⁸². Konecki zwraca uwagę, że w kontekście obrzędów konsekracji dziewic, znak Kościoła–Oblubienicy jest najbardziej widoczny w osobie dziewicy konsekrowanej. Pisze: *Kiedy ona sprawuje liturgię godzin, to nie tylko odnawia dialog oblubińczy z Chrystusem, lecz sama staje się żywym wyrazem i znakiem Kościoła–Oblubienicy, modlącej się ze swoim Oblubieńcem*⁸³.

Odnowiona księga liturgiczna przewiduje drugi sposób wręczania znaków konsekracji. Poszczególne znaki wręcza się oddzielne i towarzyszą im oddzielne formuły. Biskup wręcza znaki i wypowiada formułę wobec każdej dziewicy osobno. Jednak tylko formuła nałożenia welonu różni się od tej, użytej w pierwszej wersji obrzędów wyjaśniających. W tej wersji formuła brzmi: *Przyjmij welon, znak że spośród innych kobiet zostałaś wybrana na służbę Chrystusowi i Kościołowi, który jest Jego Ciałem*. Dziewica odpowiada: *Amen*. Gdy wszystkie dziewice otrzymają welony śpiewają antyfonę: *Będę się troszczyła o Twoje sprawy, Panie, abym była święta ciałem i duchem*⁸⁴. Formuła ta akcentuje fakt wybrania dziewicy spośród innych kobiet na służbę Chrystusowi i Kościołowi.

W tej części obrzędu w przypadku mniszek konsekrowanych dochodzi jeszcze jeden element. Jest to obrzęd wyrażający wieczyste włączenie nowych profesek do rodziny zakonnej. Rubryki pozwalają go stosować *tam, gdzie jest taki zwyczaj lub gdzie to zostanie uznane za stosowne*⁸⁵. Obrzęd może przybrać jedną z dwóch zaproponowanych form. W pierwszej czyni to przełożona, wypowiadając słowa: *Drogie siostry, jesteście na stałe włączone do naszej rodziny zakonnej i macie wszystko wspólne z nami*. Nowe profeski odpowiadają potwierdzające: *Amen*⁸⁶. Druga forma włączenia wieczystego nowych profesek do rodziny zakonnej wyraża się przez przekazanie znaku pokoju przez biskupa i matkę przełożoną. W tym czasie można śpiewać pieśń: *Gdzie miłość wzajemna i dobroć*. Przewodawca dopuszcza także możliwość użycia innych form, które są zgodne ze zwyczajami rodzin zakonnych⁸⁷.

⁸² KL 84.

⁸³ K. K o n e c k i: *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*. dz. cyt. s. 208.

⁸⁴ OKD nr 155 s. 109.

⁸⁵ Tamże. nr 70 s. 58.

⁸⁶ Tamże. nr 70a s. 58.

⁸⁷ Tamże. nr 70b s. 58.

X. Zakończenie

Odnowiony obrzęd konsekracji dziewic jest bardzo wymowny i przejrzysty w swojej strukturze. Zachowano w nim elementy starożytne oraz umieszczono nowe, odpowiadające wymogom reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II. Obrzędy te są czytelnym świadectwem, że Kościół bardzo ceni dziewictwo konsekrowane. Osoby, które wybierają tę drogę powołania są wciąż wielkim darem dla całego Kościoła.

Od strony liturgicznej konsekracja dziewic stanowi szczególny rodzaj błogosławieństwa ustanawiającego. Może być udzielona danej osobie tylko raz w życiu. Przez konsekrację dziewica wchodzi w wyjątkową i szczególną relację z Chrystusem i Kościołem. Staje się Jego oblubienicą. Obrzędy i teksty eucharystyczne tworzące liturgię konsekracji dziewic zawierają głęboką teologię. Pokazują dziewictwo jako kontynuację i dopełnienie konsekracji chrzcielnej. Jest ono inicjatywą i darem Boga, który urzeczywistnia oblubieńczą miłość Chrystusa do Kościoła. Bardzo mocno wyakcentowany został aspekt pneumatologiczny konsekracji dziewic. Dziewictwo konsekrowane ukazane jest jako owoc działania Ducha Świętego. Nie można pominąć także aspektu eschatologicznego i ofiarniczego dziewictwa. Ten ostatni ma dużo odniesień do Eucharystii i darów ofiarnych, które są konsekrowane w czasie modlitwy eucharystycznej. Należy zauważyć, że w odnowionej liturgii termin „konsekracja” został zarezerwowany tylko dla Eucharystii i dla dziewictwa.

Bibliografia

- Benedykt XVI: Adhortacja apostolska *Verbum Domini*. Tłum. pl. Kraków 2010.
- Calabuig I.M., Barbieri R.: *Struttura e fonti dell' „Ordo consecrationis virginum”*. W: *Liturgia opera divina e umana*. AAVV. Roma 1982.
- Colombotti T.: *Consacrazione delle vergine e professione religiosa. Due libri liturgici della Chiesa italiana*. „Rivista Liturgica”. T. 69: 1982.
- Colombotti T.: *I riti della consacrazione delle vergini e della professione religiosa*. W: *Matrimonio e verginità. L'amore cristiano e le sue forme celebrative*. AAVV. Milano 1976.
- Ferraro G.: *Una liturgia poco conosciuta. La consacrazione delle vergini*. „Civiltà Cattolica” 1984 z. 135.
- Ferraro G.: *Dottrina teologica del „Rito della professione religiosa” e della „Consacrazione delle vergini”*. „Rivista Pastorale Liturgica” 1985 z. 23.
- Galot J.: *La donna e i ministri nella Chiesa*. Assisi 1973.
- Jan Paweł II: List apostolski *Mulieris dignitatem*. Tłum. pl. Poznań 1988.
- Lodi E.: *La teologia liturgica della verginità consacrata nella prece rytuale*. „Rivista Pastorale Liturgica” 1992 z. 30.
- Konecki K.: *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*. Włocławek 1997.

- Miazek J.: *Odnowiony obrzęd konsekracji dziewic*. „Collectanea Theologica” R. 53: 1983. z. 3.
- Modlitwa poświęcenia Kościoła*. W: *Pontyfikał rzymski. Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza*. wydanie wzorcowe. Katowice 2001.
- Obrzędy sakramentu małżeństwa*. Katowice 2005.
- Pontyfikał rzymski odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II* wydany z upoważnienia papieża Pawła VI, poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II: *Obrzędy konsekracji dziewic*. wydanie wzorcowe. Katowice 2001.
- Tosetti G.: *Vergini consacrate nel mondo. Un ritorno alle origini*. Bologna 1990.
- Triacca A.M.: *Bibbia e liturgia*. W: *Nuovo Dizionario di Liturgia*. Red. D. Sartore, A.M., Triacca. Cinisello Balsamo. Milano 1988.
- Visentin P.: *Il rito della „Consecratio Virginum”*. W: *Atti 4 e 5 Convegno del’ „Ordo Virginum”*. AAVV. San Bonifacio 1995.

ABSTRACT

The symbolism and theology of the liturgical rite of consecration of virgins

The article discusses both the theology and liturgy of the Consecration of Virgins on the basis of the renewed “Rite of Consecration of Virgins” after Vatican II. The new rites which refer to the most ancient consecrated life traditions in the Church have a structure marked by simplicity and contain a deep theology of consecrated life. The Rite presents the consecration of virgins as a particular type of a constitutive blessing which can be bestowed only once in a lifetime. Through her consecration, the virgin enters into a unique and particular relationship with Christ and the Church, as she becomes His bride. Virginité constitutes a continuation and a completion of the baptismal consecration. The liturgical texts show that it is the initiative and the gift of God who makes present the bridal love of Christ for the Church. Consecrated virginité is shown as the fruit of the action of the Holy Spirit. Consecrated persons foreshadow the eschatological times and the new reality which will become the lot of the faithful in the Heavenly Jerusalem. The Rite clearly emphasizes the eschatological aspect of virginité with many references to the Eucharist and the offertory gifts which are consecrated during the Eucharistic Prayer.

Key words: virgin, consecration, consecrated life, vows, bride, blessing, gift, offering, chastity.

Słowa kluczowe: dziewica, konsekracja, życie konsekrowane, zaślubiny, oblubienica, błogosławieństwo, dar, ofiara, czystość.